

LBRIS

We know
books

George Coşbuc

**POVESTEA UNEI
COROANE DE OȚEL**

Editura Hoffman

care zac înmormântate oasele părinților noștri și, iubindu-ne unii pe alții, să adunăm toate năzuințele vieții noastre înspre o singură țintă a neamului întreg, spre ținta cea cuprinsă într-aceste patru vorbe:

PATRIA ȘI DREPTUL MEU!

CUPRINS

Restatornicirea domniei românești și războiul nostru pentru neatârnare. Scrisă anume pentru țărănime

Domnitorul

1. Înainte de război / 9
2. În război / 35
3. Întoarcerea din război / 68

Oastea

1. Trecerea Dunării / 80
2. Pedestrimea / 88
3. Tunarii și săpătorii / 108
4. Apărarea steagurilor / 122
5. Călăreții / 129
6. Tabăra Plevnei / 134
7. Ofițerii noștri / 144
8. Intrarea oștilor în București / 154

Țara

1. Vrajba între noi și turci / 163
2. Neatârnarea / 172
3. Încordările neamului / 183
4. Coroana de oțel / 212

Eu, dacă era să vi le spui pe toate, m-aș fi întins cu povestea prea departe. Mie mi-a stat în gând mai întâi de toate războiul, dintru care ni s-a izvodit de-a dreptul România de astăzi, al cărei semn văzut e Coroana de oțel.

Să cetiți cartea cu multă luare-aminte, români. Și mândriți-vă cu faptele povestite, căci ale voastre sânt! Și rugați pe Dumnezeu să dea copiilor și nepoților noștri priceperea și bărbăția pe care au avut-o strămoșii și părinții lor, ca să fie apărători ai țării și ai neamului tot așa de viteji ca și voi. Încredeți-vă în puterile noastre, căci în credință e mântuirea, și luptați-vă cu suflet ca de-a pururi prin veacuri neamul nostru să fie preamărit și tare, precum a fost mai demult și cum este astăzi, căci e neam voinic și popor iubit de Dumnezeu și ursit să fie căpetenie printre neamuri!

DOMNITORUL

1. ÎNAINTE DE RĂZBOI

I

Când a intrat în țara care-l alesese domnitor, prințul Carol a zis către cei ce-l întâmpinară: «în clipa în care am pus piciorul pe acest pământ cu sfințenie apărat, am și devenit român. Cetățean astăzi, iar mâne soldat, de va fi nevoie, eu voi împărtăși cu românii și soarta cea bună și soarta cea rea.»

Unsprezece ani a fost, după vorbele sale, numai cetățean, dar a venit și nevoia, când a trebuit să fie soldat, și, pe cât a fost de înțelept cetățeanul, pe atâta a fost soldatul de vrednic.

Cât a ținut războiul, el n-a avut astâmpăr și alinare. Cinci luni încheiate a stat tot în tabără, în mijlocul oștirii luptătoare, ba de multe ori în focul plumbilor, și era cu capul într-o sută de părți: toate trebuia să le știe, toate să le vadă,

toate să le cârmuiască și să răspundă pentru toți și pentru toate.

Fiecare își cunoaște greul său și tot pe al său îl crede mai amar. E adevărat, bunăoară, că oșteanul de rând rabdă gerul și foamea, bătaia vântului și a ploilor, că e silit să între unde-și vede cu ochii peirea. Greul pe care-l duce i se pare azvârlit pe nedreptul în spatele lui și e ispitit să creadă că e bine în război de generali, că stau pe loc și dau porunci. E părere. Toți, de la oștean până la căpetenia oștirii, își au greutățile lor, toate amare, și numai felul lor le deosebește.

După ce veți fi citit cele ce vi le voi spune despre traiul și trudele domnitorului pe timpul războiului, despre amarurile câte le-a îndurat, veți vedea că oșteanul de rând poate fi vesel că e numai oștean. E adevărat că domnitorul ar fi putut trimite pe un general să cârmuiască războiul, iar el să stea acasă. Dar tocmai fiindcă a voit singur să se lupte cu greutățile și să stea ca streaje neclintită unde era nevoie de el, tocmai de aceea trebuie să ne uităm mai cu drag la dânsul, să-l luăm ca pildă a iubirii de datorie și a credinții către țara căreia i-a jurat.

Născut dintr-un neam de oameni războinici, el însuși are porniri spre fapte viteze. I-a fost dragă oștirea și de aceea, îndată ce s-a așezat în scaun, a început să-și întemeieze cu tot dinadinsul oștire stătătoare. A găsit la venirea lui puțintică oștire, dar cu străduință multă și cu mai multă voință a tot sporit-o, făcând-o asemeni oștirilor vechi ale altor țări. Și cât de bine ne-a prins oștirea! Dacă ne găsea războiul fără oștire îndeajuns, ori cu oștire neîngrijită, noi poate că și azi am fi plătit turcilor bir.

Și-a făcut o oștire vitează, căci românii din firea lor sunt porniți spre lupta dreaptă a vitejei și, cu puțină trudă,

faci din ei oșteni desăvârșiți. Vechii voievozi aveau oștiri puternice nu prin mulțimea lor, ci prin voinicie și iscusință. Cântecul ferentarului zice:

Lute ca săgeata tabăra străbate,
Bate singur zece, cincisprezece bate,
Ferentar sânt eu!

A fost o vreme, când singuri noi, românii, aveam oștire stătătoare, în toate țările de pe atunci ale Europei. Țările pe atunci aveau numai lefegii, oșteni plătiți, cari, după isprăvirea războiului, se împrăștiau; iar oștirea noastră era, după felul oștirilor de astăzi, nu adunată în pripa primejdiei și risipită după isprăvirea răului, ci totdeauna sub arme pe lângă voievod. E adevărat că legea, limba și moșia ne-au fost mântuitorii noștri; lor le mulțumim viața pe care ne-am strecurat-o printr-atâtea pri-ale veacurilor. Dar legea ne-am apărât-o cu sabia, cu sabia ne-am apărât și moșia. Dumnezeuul nostru a fost Dumnezeu al războaielor, și numai puterea oștilor noastre ne-a mântuit capul.

II

În primăvara anului 1877 țara noastră era în mare nedumerire. Rușii începuseră războiul; oștirile lor s-adunau la Prut, ale turcilor la Dunăre.

După obiceiul vechi, războaiele dintre ruși și turci se purtau în țara românească. Ea le era în drum rușilor, cari se grăbeau să ajungă mai iute la hotarul țării turcești, și

în drumul turcilor, cari năzuiau să întâmpine pe ruși și să poarte războiul afară din țara lor.

Ori biroiau rușii, ori turcii, țara noastră pătimea tot aceleași rele.

După legământul din străbuni, noi eram datori să ținem cu turcii în vreme de război, și să le dăm și oaste. E lucru lesne de înțeles că, de țineam cu turcii, ne stricam cu rușii. Ei, de ciudă, ne călcau țara și ne făceau tot răul pe care ți-l face vrăjmașul.

Ne-am ispitit noi de mai multe ori să cătăm sprijin la ruși și să ținem cu ei, în vreme de războaie cu turcii, și iarăși e lesne de înțeles că, în felul acesta, ne-a fost și mai rău. Turcii, fiindu-ne dușmani, ne pustiau țara și ne-o prindeau, iar, după isprăvitul războiului, ne aveau cu totul pe mâna lor, să se răzbune cum le place. Ca pedeapsă ne sporeau birul, ne puneau greutăți din nou izvodite.

Dar ori cu cine țineam, tot rău ne mergea, și ruga noastră cea mai din inimă era: Apără-ne, Doamne, de foamete, de ciumă și de războaie între turci și ruși!

Acum, pornindu-se din nou războiul între ei, ne dase prin gând c-ar fi bine să nu ținem nici cu rușii, nici cu turcii. Să se bată ei cât vor pofti, dar pe noi să ne lase în pace.

Și la urmă și rușii și turcii s-ar fi învoit cu treaba asta. Ei aveau să intre în țară la noi, să se bată împreună, iar noi să stăm deoparte, nedând ajutor și oștire nici unora, nici altora.

Dar ce folos am fi avut noi dintr-asta? Țara ar fi fost și atunci călcată de oștiri străine, poate mai rău ca de altădată, căci acum și unii și alții ne-ar fi fost neprieteni. Ne-am fi cruțat oștirea de perire, dar țara ar fi fost tot în foc și supt sabie.

Iar pe noi de țară ne durea. Țara trebuia scutită de pustiiri și de năvăliri de oștiri străine.

Ar fi fost ușor lucru. Țara era a noastră, eram stăpâni pe ea și trebuia s-o spunem și turcilor și rușilor că nu le dăm voie să intre în țară.

Ușor de zis, dar iată că rușii și turcii erau hotărâți să intre cu ostile în țară la noi peste voia noastră.

Când îți intră străinul în casă peste voia ta, ai dreptul să te aperi. Acest lucru îl aveam și noi.

Am fi putut să trimetem oștiri ori la Prut să împiedice pe ruși de-a intra în țară, ori la Dunăre, să împiedice pe turci.

Dreptul însă e una, iar putința e alta. Dacă am fi încercat să oprim pe ruși, n-am fi putut. Ostile lor sunt mari și multe. Ei și-ar fi făcut loc cu de-a sila și tot ar fi intrat în țară. Iar atunci s-ar fi purtat cu noi dușmănește.

Dacă am fi încercat să oprim pe turci, ar fi însemnat că le suntem dușmani și că ne-am răzvrătit. Și, dacă s-ar fi întâmplat la urmă să bată turcii pe tuși – cum i-au și bătut la Plevna și cum i-au mai bătut și într-alte războaie –, n-am fi ajuns tot pe mâna lor, n-ar fi fost tot cântecul cel vechi?

Iar să te împotrivești în două părți, și la Dunăre și la Prut, ar fi fost faptă de nebun.

Aceasta ne era acum nedumerirea. Cu binele nu puteam face nici pe turci, nici pe ruși să nu ne calce țara. Cu răul, nici atâta.

Să le fim și unora și altora într-aceeași vreme prieteni era rău. Să le fim amândorora deodată dușmani era și mai rău.

Să stăm cu oștirile deoparte la munte și să lăsăm țara pe mâna rușilor și a turcilor era faptă de om slab. De ce

avem oștire bună și vitează? Ca să stea deoparte prin munți, în vreme ce în țară era război și pustiire?

Dar să băgăm oastea în foc era și mai rău, căci trebuia să ținem partea ori turcilor, ori rușilor.

În vremurile acelea nu știam unde ne stă capul. Ne era, cum zice vorba, greu la deal și rău la vale. Înainte foc, îndărăt apă mare. Nu puteam merge nici încolo, nici înapoi, iar dacă stăteam pe loc, ne ajungeau amândouă deodată.

III

Țara întregă își puse atunci toată nădejdea în domnitorul ei. Era om cu minte și chibzuit și el avea să știe cum să scape țara de primejdii.

Cum o zice el, așa să fie.

Asta însemna că țara avea deplină încredere în cuminția domnitorului și în sufletul lui de bărbat, care știe cum să rupă lucrurile într-un fel, și mai ales în inima sa, cea mai presus decât toate doritoare numai de binele și fericirea țării noastre.

Dar cu atâta era mai greu lucru pentru domnitor. Dacă lucrurile, așa cum le-ar fi hotărât el, ar fi ieșit rău, dacă ne-am fi încurcat într-un război fără noroc și țara fi fost azvârlită într-o stare mai rea decât mai înainte, toată răspunderea pentru relele aduse ar fi căzut pe capul domnitorului.

El a zis să facem așa!

Am avut și noi românii domni buni și vrednici de-a lungul vremii, cari și-au iubit neamul, dar, când au ajuns în încurcături mari au părăsit mai bine scaunul domniei, decât

să ia răspundere prea grea și să se știe învinuiți că din faptele lor a pornit răul țării.

Poate că a fost bine și așa. Dar e cu mult mai bine și mai frumos când domnul stă alături cu țara în primejdie și nu se dă în lături de grija și de greutatea răspunderii, când face așa cum crede el că e mai bine și când, cu inima curată, poate să zică în fața lumii și a lui Dumnezeu: dacă au ieșit lucrurile după cum nu le-am voit, este că așa a vrut puterea Celui de Sus.

Și așa a făcut domnitorul nostru, luând răspunderea asupra sa.

A chibzuit singur, s-a frământat zile și săptămâni întregi cu gândurile, judecând în sufletul său bunele și relele pe cari ni le-ar aduce prietenia ori dușmănia, fie cu rușii, fie cu turcii. A cumpănit părerile oamenilor luminați și pricepători, a ispitit gândurile mulțimii din țară, a cerut sfatul bătrânilor țării și, prin scrisori, a cercetat gândurile celor mai ispițiți oameni într-ale politice.

A voit să le știe pe toate, ca să se încredințeze și de ceea ce-ar face alții fiind în locul său.

Mai întâi a adunat pe toți bărbații noștri cei mai cu pricepere întru cârmuirea țării și s-a sfătuit cu ei. Din nepotrivirea lor în gânduri se vedea lămurit ce încurcături dase peste noi. Unii găseau cu cale să lăsăm țara deschisă, în drumul oștirilor rusești și turcești, iar oastea noastră să se adune în munții Olteniei.

Alții se luptau cu gândul că ar fi mai bine să ne dăm pe partea turcilor, că, de vor birui turcii, nu ne va fi mai rău de cum ne-a fost; iar, de nu vor birui, rușii tot nu ne pot face răul ce ni-l pot face turcii, nu ne pot mări birul, nu ne pot surpa așezămintele țării.

Iar alții se străduiau cu poavața să ne dăm de partea rușilor și să ne mântuim odată de turci, scăpând țara de bir și de stăpânire.

Toți aveau dreptate și temei în spusele lor.

Cei ce voiau prietenia cu turcii aduceau ca temei grija lor de neizbândirea rușilor și de multa supărare apoi a turcilor și a răzbunării lor.

Cei ce năzuiau spre ruși aduceau ca temei oștirea noastră. Acum aveam oștire, nu ca alte dați, când s-au mai învălmășit rușii cu turcii, și când noi n-aveam oștire deloc. Acum oștirea noastră putea să ție piept cu turcii. Și avem și un domn cu minte și cunoscător într-ale purtării de războaie, ziceau ei.

Așa erau împărțite gândurile oamenilor. Iar domnitorul tot nelămurit era.

IV

Pe acele vremuri domnitorul nostru avea cel dintâi sfetnic al său pe Ion Brătianu. Acesta, ca și domnitorul, se încredea orbește în oștirea țării și se bizuia pe puterile ei.

Brătianu da tot aceleași povețe domnitorului, pe cari însuși domnitorul le găsisese c-ar fi mai bune, adică să facă un legământ priincios cu rușii pentru trecerea lor prin țară, dar prietenie să n-aibă cu ei nici în clin, nici în mânecă. Iar oștirea noastră să se adune toată în Oltenia, ferindu-se din calea rușilor, ca să se vadă că ea nu ține nici cu rușii, nici cu turcii.

Și domnitorul s-a hotărât așa: a făcut legământ cu rușii. Le da voie să treacă prin țară, ca oricărui drumeți, fără să-i aibă nici prieteni, nici dușmani.

Dar pentru asta, turcilor le-a sărit țandăra.

Parcă erau pe altă lume, așa nu voiau să înțeleagă silnicia care ne-a făcut să lăsăm pe ruși să treacă prin țara noastră. Părintele domnitorului, prințul Anton, zisese că de vom da voie rușilor să treacă Prutul, turcii ne vor găsi pe jumătate vinovați și ne vor ține măcar pe jumătate de dușmani ai lor. Când colo, turcii ne-au găsit vină deplină și ne-au ținut de dușmani pe de-a întregul.

Abia sosită rușii la Dunăre, și, într-o zi, Osman-pașa, mai marele Vidinului, a și început să-și arate colții. Fără să le dăm măcar pricină de bănuială că le voim răul, turcii lui Osman au sărit cu tunul și-au început să bată Calafatul. Apoi au început să bată toate orașele de pe lângă Dunăre, arătându-ne vrăjmășie îndesată și cu vârf.

Acum se schimbaseră lucrurile.

După legămintele noastre cu turcii, ei aveau să ne apere țara, că era sub stăpânirea lor. Dacă le-am fi arătat noi vrăjmășie și am fi tras noi dintâi cu tunul, ar fi zis toată lumea că ne-am răzvrătit și am lovit pe stăpânii noștri. Și, dacă ne-ar fi bătut în război, nimeni nu ne-ar fi dat dreptate, cum nu dai celui ce ridică mâna asupra mai-marelui său.

Dar acum ei rădicaseră mâna asupra noastră, ei, cari aveau datoria să ne apere.

Iar noi aveam dreptul să ne apărăm și să facem război cu ei. Și nimeni nu ne-ar fi făcut vină dintr-asta. Și, chiar dacă ne-ar fi biruit ei în război, ar fi sărit lumea să ne mântuie și

să nu ne lase urgiei lor, întocmai cum aperi pe cel slab, când cel tare îl bate fără nici o vină.

Era acum altă foaie. Inima domnitorului a crescut de bucurie, văzând cum s-au schimbat în bine lucrurile și că singuri turcii și-au tăiat apa de la moară.

Dacă turcii voiesc războiul, să-l aibă!

Țara era amărâtă pe turci de câte ne făcuseră de veacuri și acum oștirea ne era voinică și doritoare de luptă, iar domnitorul atâta dorea să-și boteze oștirea în foc vrăjmășesc.

Îndată după pornirea vrăjmășiei din partea turcilor, începută de Osman, întreaga țară românească s-a cutremurat de bucurie că turcii singuri ne-au cerut războiul. Toți ne-am aflat gata să sprijinim pe domnitor și cu sufletul tot să-l ajutăm întru purtarea războiului.

Țara noastră s-a rostit neatârnată de stăpânirea turcească, iar domnitorul ieșit de sub poruncile sultanului și nesupus decât lui Dumnezeu și legilor țării noastre. Toți într-un gând am cerut ștergerea birului ce l-am dat turcilor și printr-asta am rupt toate legăturile ce le făcuseră strămoșii noștri cu turcii.

Până atunci am fost sub un fel de epitropic a turcilor, eram crezuți slabi și având nevoie de apărare străină. Acum ne-am scuturat jugul epitropiei. Dar trebuie s-arătăm într-un război că într-adevăr n-avem nevoie de ea, că ne putem ține pe picioarele noastre și că suntem destul de tari să ne apărăm noi singuri.

V

Războaiele, pe lângă pustiire și foc în țară, pe lângă moarte de oameni, de sărăcie, de boale și de foamete, aduc și spaimă multă. Adeseori spaima face mai mult rău țării decât războiul însuși.

Oamenii își lasă casele, negustorii își curmă negustoria, și toată lumea umblă zăpăcită. Se sperie unii de vorbele altora și chiar cei mai cu suflet, când văd pe unul și pe altul că-și adună avutul și fuge, își pierd firea și fac și ei ca fricoșii.

Peste capul nostru trecuseră atâtea rele aduse de războaie. Încât am umblat vecinie cu gheață-n sân.

Când au început să curgă ostile rusești spre Dunăre, ara noastră se răscoli de spaimă și de groază. «Au să treacă turcii, să ne pustiască țara», ziceau bătrânii care o mai pățiseră.

De obicei, când aveau războaie cu rușii, turcii apucau rușilor înainte și le ieșeau întru întâmpinare în țară la noi. Două locuri le erau mai cu priință pentru întâmpinare: Giurgiul și Calafatul.

Giurgiul a fost până mai acum vro cincizeci de ani cuib turcesc în țara noastră. El și Brăila erau orașe ale sultanului pe pământul românilor și într-aceste orașe aveau chiar și biserici turcii. Acum erau ale noastre cu totul.

În fața Giurgiului e cetatea cea tare a Rusciucului, iar în fața Calafatului e Vidinul, cea mai puternică cetate turcească de la Dunăre. Și le era cu îndemână turcilor să treacă în țară la noi acolo unde aveau sprijin la spate cetăți puternice.